

154/15.02.00/2026

**Ympäristöministeriö
Maa- ja metsätalousministeriö
lausuntopalvelu.fi 27.8.2026 mennessä**

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/25123/2024-YM-313

Lausunto Suomen ennallistamissuunnitelmaluonnoksesta

Johdanto

Ympäristöministeriö ja Maa- ja metsätalousministeriö pyytävät lausuntoa Suomen ennallistamissuunnitelmaluonnoksesta. Taustalla on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus luonnon ennallistamisesta (EU) 2024/1991 julkaistiin 29.7.2024 ja se astui voimaan 18.8.2024. EU:n ennallistamisasetus toimeenpanee EU:n biodiversiteettistrategiaa ja pyrkii osaltaan pysäyttämään luontokadon etenemisen.

Suomi on sitoutunut myös YK:n luontokadon pysäyttämisen Kunming-Montrealin kehikseen vuonna 2022, koska aiempi YK:n luontokatosopimus vuoteen 2020 ei onnistunut pysäyttämään luontokatoa. Kunming-Montrealin toimenpiteissä on mm. luonnon tilan parantaminen ja elinympäristöjen ennallistamista lisätään 30 prosenttiin heikentyneistä elinympäristöistä.

Ennallistamisasetuksen toimeenpanoa varten jäsenmaat laativat kansalliset ennallistamissuunnitelmat ja toteuttavat tarvittavat esiselvitykset ja vaikutusarviot niiden ennallistamistoimenpiteiden määrittämiseksi, jotka ovat tarpeen eri luontotyyppien ennallistamistavoitteiden saavuttamiseksi sekä unionin yleisten tavoitteiden saavuttamisen edistämiseksi – ottaen huomioon uusin tieteellinen näyttö. Ennallistamissuunnitelmassa tulee tunnistaa synergiat myös ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja siihen sopeutumisen kanssa sekä olemassa olevan linkittyvän lainsäädännön toimeenpanon kanssa. Suunnitelmassa pitää myös tunnistaa asetuksen tavoitteiden kannalta ristiriitaiset kannustimet.

Kansallinen ennallistamissuunnitelma on tiekartta EU:n ennallistamisasetuksen toimeenpanoon. Suunnitelman ensimmäinen luonnosversio on toimitettava EU:n komissiolle syyskuun 1. päivään mennessä sitä varten erityisesti suunnitellulla lomakepohjilla. Siinä määritellään, millä keinoilla asetuksen tavoitteet saavutetaan vuoteen 2030, 2040 ja 2050 mennessä. Suunnitelma on strateginen ja vaiheittain tarkentuva kokonaisuus, jossa jäsenvaltioille jää liikkumavaraa valita kustannustehokkaimmat ja kansallisiin olosuhteisiin soveltuvat ratkaisut.

Komissioon 1.9.2026 lähetettävä suunnitelma on siis vasta ensimmäinen luonnos kansallisesta ennallistamissuunnitelmasta. Sen perusteella käynnistyvät keskustelut EU-komission kanssa suunnitelman tavoitteista, toimenpiteistä ja rahoituksesta. Suunnitelma tullaan vielä päivittämään mm. komission palautteen perusteella ennen

lopullisen version toimittamista komissiolle syyskuuhun 2027 mennessä eli seuraavan hallituskauden alussa.

Metsäisten luontotyyppien tulkinta ja rajaukset määrittyvät myöhemmissä valmisteluvaiheissa.

Etelä-Savon maakuntaliiton lausunto

Etelä-Savon näkökulmasta keskeisimmät artikkelit ovat:

Artikla 4, koska maakunnassa on paljon metsiä, soita, järviä ja muita sisävesiluontotyypppejä;

Artikla 8, koska Mikkeli ja Savonlinna ovat kaupunkiekosysteemien tarkastelussa mukana;

Artikla 9, koska alueella on runsaasti virtavesiä ja kalojen vaellusesteitä,

Artikla 11, koska Etelä-Savo on palkittu luomumaakunta,

Artikla 12, koska metsien monimuotoisuutta koskevat tavoitteet voivat vaikuttaa metsänhoitokäytäntöihin.

Lisäksi Etelä-Savon näkökulmasta kappale Rahoitus on ensiarvoisen tärkeä.

Artikla 4 Maa-, rannikko- ja makean veden luontotyypit

Artiklan luontotyypit: kosteikot, järvien luontotyypit, niityt ja metsät ovat Suomen ja Etelä-Savon tärkeimpiä luontotyypppejä. Etelä-Savo on erittäin metsäinen maakunta, toisaalta turvemaita on suhteellisesti vähemmän kuin monissa muissa maakunnissa. On harmillista, että luonnosversiossa ei ole pinta-alatavoitteita tai prosentteja millekään metsien luontotyyppiryhmälle. Indikaattorit ja toimenpiteet ovat kuitenkin tavoitteita tukevia.

Taulukko 1 Pinta-alat luontotyyppiryhmittäin on vaikeaselkoinen, koska yleisimmät suoluontotyypit ja muut suo- ja kosteikkoluontotyypit on niputettu samaan, vaikka niille esitetään eri tavoitetasoa, joka osin poikkeaa asetuksesta. Myöskään prosenttilukuja ei ole siinä esitetty.

Tekstissä kohdan 3.1 ensimmäisessä kappaleessa mainitaan, että ennallistamistoimien pitää kattaa tietty prosentti *heikentyneessä tilassa olevasta* pinta-alasta, joksi osalta mainitaan 35 319 km² (pl.metsäluontotyypit). Sitten taulukossa 1 sarakkeessa *Heikentyneessä tilassa olevat* on eri luku: 30 825 km² (pl. metsäluontotyypit). Taulukossa 1 on myös sarake Tavoite kokonaispinta-alaksi, jossa lukee esim. kosteikkojen kohdalla 49 056 km², mutta on epäselvää, mitkä rivin luvut siihen on laskettu, sillä summat eivät täsmää.

Etelä-Savon **maakuntaohjelmassa** Luonnostaan vauras -kärjessä on kokonaisuus *Uudistuva, kestävä ja kilpailukykyinen maa- ja metsätalous*, jossa on jo toimenpiteitä mm:

- Vahvistetaan turvemaiden ekosysteemipalveluja
- Käytetään ratkaisuja metsien hiilinielun palauttamiseen, kuten metsänhoidon suositukset, kiertoajan maltillinen pidentäminen, voimakkaiden harvennusten välttäminen, jalostetut taimet, lannoitus ja sekapuustoisuus
- Vähennetään vesistöjen ravinnekuormitusta
- Parannetaan luonnon monimuotoisuutta maatalous- ja metsäympäristöissä ml.luomun edistäminen
- Vahvistetaan lasten ja nuorten metsäsuhdetta ja ympäristökasvatusta

Etelä-Savossa maan ja vesien luontotyyppien tärkeys on siis tunnistettu ja monimuotoisuutta jo edistetään toimiksi asti, resurssien puitteissa. Esimerkiksi

vesistöjen ravinnekuormituksen pienentämisen hyödyt näkyvät paikallisesti ja hyödyttävät monipuolisesti luontoa, asukkaita ja elinkeinoja.

Etelä-Savon **luonnon monimuotoisuuden ohjelman** laatiminen on käynnistynyt Itä-Suomen elinvoimakeskuksesta ja se tulee toimimaan pohjatietona kaikkein potentiaalisimmille, monihyötyisille toimenpiteille niin kosteikko-, metsä- kuin muissakin luontotyypeissä. Etelä-Savo kannustaa ministeriöitä hyödyntämään maakuntien lumo-ohjelmia kansallisen ennallistamissuunnitelman seuraavan version laatimisessa. Tulevan vesienhoitokauden suunnittelussa päivitetty ja ensi vuonna voimaan tulevat kartat vesistöjen ekologisesta tilasta näyttävät Etelä-Savossa, että järvien ja jokien ekologinen tila on osassa vesistöistä heikentynyt, esimerkiksi Yövesi ja Pieksäjärvi ovat putoamassa alempaan luokkaan. Kosteikoilla tehtävät toimet ovat erittäin tärkeitä ja kustannustehokkaita.

Etelä-Savon maakuntaliitto pitää hyvänä, että **saimaannorpan suojelusuunnitelma** on erityisesti mainittu. Saimaannorppa on Suomen ainoa kotoperäinen nisäkäslaji ja kanta on edelleen erittäin uhanalainen. Toimia ja resursseja tarvitaan edelleen ja Natura-alueiden ja karujen kirkasvetisten norppajärvien puhtaana pysyminen on Etelä-Savon olemuksen ytimessä. Etelä-Savo on Suomen vesistöisin ja norppaisin maakunta, ja Etelä-Savossa on laajat erinomaisessa kunnossa olevat Saimaan järvioltaat. Mutta esimerkiksi koko Puruveden on tunnistettu olevan vaarassa heikentyä ilman toimenpiteitä. Valuma-alueilla tehtävä luonnollisten toimintojen ennallistaminen on erittäin tärkeää jatkossa. Vesi, metsät ja kosteikot ovat yhtä kokonaisuutta.

Helmi- ja METSO- ja Ahti-ohjelmat ovat olemassa olevia, toimivia ja hyväksi havaittuja välineitä. Niiden resurssointi on kuitenkin ollut alimitoitettua paitsi omiin tavoitteisiin, myös tarjottuihin kohteisiin nähden. Ennallistamisessa olisikin järkevää hyödyntää olemassa olevia, toimivia välineitä ja olemassa olevaa, vapaaehtoisuuteen perustuvaa suuntaa.

Ohjelmia voisi laajentaa muihinkin luontotyypeihin. Myös luonnonarvokaupan suuntaan meneviä työkaluja olisi mahdollista ottaa käyttöön entistä enemmän. Esimerkiksi saimaannorpan aiheuttamien vahinkojen korvaamisissa tulisi esitellä maakotkan kaltainen tapa, jolloin osakaskuntia palkitaan onnistuneesta saimaannorpan pesinnästä ja siten luodaan paikallisesti kannuste kuuttien ja pesien suojeluun.

Artikla 8 Kaupunkiekosysteemien ennallistaminen

Kaupunkiekosysteemien ennallistamisen toimet koskevat Etelä-Savossa vain Savonlinnaa ja Mikkeliä niiden ydinkeskusta- ja lähialueilla (UCC+lähialueet). Viherpeitteisyyden ja latvuspeitteisyyden osalta kaupungit ovat hyvässä lähtötilanteessa, tosin liitekarttaa ei ollut suunnitelmaluonnoksessa saatavilla.

Ehdotetut toimenpiteet ovat hyviä ja latvuspeitteen lisääminen ja seuranta lisää helteisiin varautumista eli palvelee myös kaupunkien ilmastonmuutokseen sopeutumista. Lisäksi luonnon lisääminen kaupungeissa tuo terveyshyötyjä ja päiväkotien ja koulujen pihojen luonnonmukaistamisen suuntaus on jo Suomessa alkanut. Mikrobialtistus eli luontokosketus tutkitusti lisää ihmisten vastustuskykyä – muiden hyvinvointihyötyjen lisäksi.

Kaupunkiekosysteemitöimenpiteillä voi olla kustannusvaikutuksia kunnille. Kaupunkipuiden lisääminen, piha-alueiden viherryttäminen, viheralueiden laadun kehittäminen, tietopohjan vahvistaminen sekä seuranta- ja paikkatietoaineistojen ylläpito edellyttävät henkilöstöresursseja ja taloudellista panostusta. Mikäli kunnille osoitetaan uusia tehtäviä tai tavoitteita, niille tulee osoittaa myös erillinen ja pitkäjänteinen valtion tai EU:n rahoitus. Toimenpiteitä ei tule rakentaa pelkästään kuntien nykyisen perusrahoituksen varaan.

Artikla 9 Jokien luonnollisen kytkeytyneisyyden ja jokiin liittyvien tulvatasanteiden luonnollisten toimintojen ennallistaminen

Etelä-Savon joissa on noin 50 täydellistä vaelluskalojen nousuestettä ja erittäin paljon kulkua osittain haittaavia patoja ja muita vaellusesteitä (Etelä-Savon vesienhoidon toimenpideohjelma 2022–2027). Etelä-Savon maakuntaliitto on kannattanut aloitelausunnossaan Pohjois-Karjalan puolella sijaitsevien Palokin koskien ennallistamishanketta. Ennallistamissuunnitelman luonnoksessa mainitaan, että Suomi esittää 157 kpl poistettavaksi esitettäviä esteitä. Karttaliitettä ei kuitenkaan ole, joten Etelä-Savon maakuntaliitto pyytää huomioimaan Etelä-Savon täydelliset vaellusesteet ja niiden merkityksen mm. Saimaan erittäin uhanalaisille vaelluskaloille. Lisäksi luontomatkaileu on tärkeää Etelä-Savossa, joten jokien ennallistaminen avaa vahvasti muitakin mahdollisuuksia.

Etelä-Savon joista on hyvässä tai erinomaisessa ekologisessa tilassa 79 %. Suuntaa ei olla onnistuttu kääntämään vesipuitedirektiivin vaatimukseen vähintään hyvästä tilasta, vaan luonnoksena julkaistussa uudessa ekologisen tilan arvioinnissa ainakin eteläsavolainen Konnusjoki on putoamassa välttävään tilaan. Tämä tarkoittaa, että valuma-alueilla tehtävä luonnollisten toimintojen ennallistaminen on erittäin tärkeää myös joille, ei vain järville.

Artikla 11 Maatalouden ekosysteemien ennallistaminen

Etelä-Savo on palkittu EU luomumaakuntana 2024. Luomussa olevan peltoalan määrä on maakuntastrategian ja ilmastotiekartan mittari. Siksi esimerkiksi peltolintuindeksin käyttäminen kehityssuunnan indikaattorina sopii Etelä-Savon omiin tavoitteisiin. Luomutuotanto myös tukee maaperähiilen säilyttämistä, vaikka sitä indikaattoria ei ainakaan tässä vaiheessa ole otettu mukaan ennallistamissuunnitelmaan. Uusi Suomen ruokastrategia tunnustaa huoltovarmuuden ja paikallisen ruoantuotannon tärkeyden. Ruokastrategian toteutukseen tarvitaan resursseja, jotta eteläsavolainen luomuruokatuotanto kasvaa ja kehittyy, sillä kehityksen suunta on ollut väärä viime vuosina.

Turvepeltoja on keskimääräistä vähemmän Etelä-Savossa kuin koko Suomessa. Paikallisesti turvepellot voivat kuitenkin olla tärkeitä ja tuottavia esimerkiksi äärikuivina kesinä, joten ilmastomuutokseen varautuminen on syytä muistaa turvepeltokysymyksessä.

Turvemaiden ennallistamisen tavoitteiden soveltaminen entisille turvetuotantoalueille on kannatettavaa.

Artikla 12 Metsäekosysteemien ennallistaminen

Metsäluonnon monimuotoisuuden indikaattorit metsälintuindeksi, kuollut puuaines (maapuut ja pystypuut), eri-ikäisrakenteisen metsän osuus, metsien kytkeytyneisyys, sellaisen metsän osuus, jossa valtalajina on luontaiset puulajit sekä puuston monilajisuus ovat kannatettavia mittareita. Kuolleen puuston keskitilavuus hehtaarilla sekä sekapuustoisuuden kehitys ovat jo Etelä-Savon ilmastotiekartan metsä-painopistealueen indikaattoreina.

Lehtikuusen eri lajit olisi hyvä luokitella selkeästi, ovatko kotimaisia vai ulkolaisia lajeja, sillä ilmeisesti PEFC-sertifikaatissa siperianlehtikuusi lasketaan kotimaiseksi lajiksi, vaikka Luonnonvarakeskuksen sivuilla arkangelin/siperianlehtikuusi mainitaan ulkomaiseksi lajiksi. Luonnonvarakeskus jalostaa lehtikuusta Etelä-Savossa, joten luokittelut olisi hyvä saada selkeiksi.

Etelä-Savon maakuntaohjelmassa Luonnostaan vauras -kärjessä on kokonaisuus *Uudistuva, kestävä ja kilpailukykyinen maa- ja metsätalous*, jossa on jo toimenpiteitä mm:

- Vahvistetaan turvemaiden ekosysteemipalveluja
- Käytetään ratkaisuja metsien hiilinielun palauttamiseen, kuten metsänhoidon suositukset, kiertoajan maltillinen pidentäminen, voimakkaiden harvennusten välttäminen, jalostetut taimet, lannoitus ja sekapuustoisuus
- Vähennetään vesistöjen ravinnekuormitusta
- Parannetaan luonnon monimuotoisuutta maatalous- ja metsäympäristöissä ml.luomun edistäminen
- Vahvistetaan lasten ja nuorten metsäsuhdetta ja ympäristökasvatusta
- Varaudutaan ääri-ilmiöihin kuten helteet, kuivuus ja metsäpalot

Toimenpiteitä jo tehdään maakunnissa, resurssien rajoissa. Etelä-Savo alleviivaa, että tärkeimmät metsäluonnon monimuotoisuuden ratkaisut tehdään talousmetsissä, jokapäiväisessä metsänhoidossa. Osaamisen lisääminen on tärkeä resurssinäkökohta, kuten luonnoksessa on tunnistettukin.

Etelä-Savon maakuntakaavaa sekä -strategiaa on alettu päivittää rinnakkaisissa prosesseissa. Uuden alueidenkäyttölain mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota:

1. alueidenkäytön taloudellisuuteen ja ekologiseen kestävyYTEEN sekä aluerakenteen toimivuuteen;
2. ilmastomuutoksen hillintään ja ilmastomuutokseen sopeutumiseen;
3. liikennejärjestelmän toimivuuteen sekä ympäristön ja talouden kannalta kestäviin liikenteen ja teknisen huollon järjestelyihin;
4. luonnonvarojen kestäväN KÄYTÖN edellytyksiin;
5. elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin;
6. maiseman, kulttuuriympäristön sekä luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen vaalimiseen;
7. virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyYTEEN.

Etelä-Savon maakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa erityisesti Etelä-Savossa käsiteltäviksi teemoiksi on mm. tunnistettu:

- luonnonvarojen kestävä käyttö, kiertotalous
- virkistys- ja suojelualueet, viherverkosto sekä luonnon monimuotoisuuden turvaaminen
- ilmastomuutoksen hillintä ja sopeutuminen

Rahoitus ja alueellinen kattavuus

Luonnoksen ensimmäinen versio keskittyy valtion maihin ja mainitsee olemassa olevat, mutta aliresurssoidut välineet kuten METSO- ja Helmi-ohjelmat. Resurssien lisääminen näihin toimiviin välineisiin sekä mm. NOUSU-rahoitukseen on Etelä-Savossakin tärkeää. Ahti-ohjelma voisi suuntautua entistä enemmän Sisä-Suomeenkin. Luonnonhoitotöiden ja luomun kannustimia pitää edistää selvästi.

Ennallistamisasetuksen vaatiman alueellisen kattavuuden saamiseksi tarvitaan yksityisiä maanomistajia etenkin eteläisemmästä Suomesta. Valtion maille keskittyvät toimenpiteet eivät riitä, vaikka ovat toki järkevä aloituskohde. Ekologisen kompensaation mahdollisuudet tuoda yksityisen sektorin rahaa ennallistamiseen ovat Tapion selvityksen mukaan erittäin merkittävät, etenkin mikäli velvoittavaa lainsäädäntöä tulee, mutta varsin merkittävää vapaaehtoisenaakin. Etelä-Savon maakuntaohjelman ympäristöarvioinnissa ekologinen kompensaatio on nostettu esiin mahdollisuutena.

Kaupunkiekosysteemien ennallistaminen voi tuoda kustannusvaikutuksia kaupungeille. Olisi tärkeää, että ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus toimittaisivat

kunnille kaupunkiekosysteemialueita koskevat lähtöaineistot, kuten rajaukset, ruutuaineistot sekä latvuspeitteisyyttä ja kaupunkivihreää koskevat nykytilatiedot. Yhtenäiset valtakunnalliset lähtötiedot parantaisivat kuntien mahdollisuuksia arvioida omaa tilannettaan, seurata muutosta ja suunnitella toimenpiteitä vertailukelpoisella tavalla. Tämä vähentäisi myös päällekkäistä selvitystyötä kunnissa. Luontokunnatverkosto on olemassa oleva kuntien verkosto, joka voisi toimia kaupunkiekosysteemien ennallistamisen vertaisverkostona, mutta verkoston resursseja on vähennetty.

Rahoituksen yhteydessä EU:n seuraava rahoituskausi ja sen valmistelu on tärkeää. Suunnitelmaluonnoksessa on erityisesti mainittu CAP-rahoitus. Maaseuturahoitus on toki tärkeää, sillä esimerkiksi luomun, luonnonhoitoon arvokkaiden maatalousmaiden, perinnebiotooppien ja esim. alkuperäisrotujen käytön edistäminen ovat monihyötyisiä toimia.

Hankintasäädöksiä esimerkiksi luomun käyttöön pitäisi hyödyntää entistä systemaattisemmin. Luonnonhoitotoiden verohelpotukset ovat myös kannatettavia, samoin haitallisten tukien karsiminen. Alueellisen kattavuuden takia tulisi kuitenkin myös turvata kuntien, alueiden ja muiden toimijoiden hankerahoituksen saatavuus seuraavalle ohjelmakaudelle. Myös LIFE-rahoituksen yhdistyminen erittäin kilpailtuun Horizoniin vaikuttaa ja vaarantaa alueellista kattavuutta. **Aluekehitysrahojen turvaaminen luontotyöhön on ensiarvoisen tärkeää, koska monihyötyiset, konkreettiset projektit luovat myös oikeudenmukaisuutta vihreään siirtymään, parantavat ilmastonmuutokseen sopeutumista paikallisesti sekä parantavat asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia.**

Lisäksi ennallistamissuunnitelmassa tulisi ottaa huomioon vastikään tutkitut synergiaedut kokonaisturvallisuuden ja maanpuolustuksen kanssa: [Työryhmä: ennallistamisen ja maanpuolustuksen yhteishyödyt merkittäviä – Valtioneuvosto](#). Rahoituksenkin näkökulmasta synergiat maanpuolustuksen kanssa voivat olla merkittäviä.

Lopuksi Etelä-Savon maakuntaliitto huomauttaa, että ennallistamissuunnitelman luonnoksesta puuttui ympäristövaikutusten arviointi. SOVA-lain mukaan maankäyttöön vaikuttavista viranomaisten suunnitelmista ja ohjelmista on tehtävä ympäristövaikutusten arviointi. Vaikutusarviointia oli tehty taloudellisista vaikutuksista, yhteiskunnallisista vaikutuksista sekä vaikutuksista viranomaisten toimintaan. SOVA-prosessista on syytä tiedottaa ja osallistaa myös alueellisia toimijoita ja muutenkin SOVA-arvioinnin osallistumismenettelyyn kannattaa kiinnittää huomiota.

Etelä-Savon maakuntaliitto

Heini Utunen
maakuntajohtaja

Eira Rosberg-Airaksinen
ympäristöasiantuntija

Jakelu

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti maakuntaliiton asianhallintajärjestelmässä.